

Miscel·lània

Figura 4. Exposició *Els bombardeigs franquistes al Penedès* organitzada per l'ETRP-FARE.

Centre de recerca i documentació l'aviació i la guerra civil

El Centre de documentació és una unitat d'informació especialitzada que proporciona un servei de qualitat i documental específics, on és recopila, gestiona i difon la documentació vinculada amb l'aviació i la guerra civil espanyola.

Aquest Centre agrupa i organitza materials d'informació i els posa a disposició del públic per a la seva consulta. La documentació acull llibres, publicacions periòdiques, imatges, recursos elec-

trònics i tot tipus de material sobre aquesta temàtica. La consulta de la documentació és oberta al públic prèvia concertació. També s'ofereix un servei d'orientació en la recerca.

Per tal d'incorporar el material específic en el Centre de Documentació i Recerca hi ha diverses línies d'ingressos:

- La biblioteca, hemeroteca i arxiu de l'Associació d'Aviadors de la República (ADAR-Barcelona).
- Investigadors de l'Estació Territorial de Recerca Penedès que durant els anys 2008-2010 aniran als Arxius municipals dels Ajuntaments que disposaven d'un camp d'aviació; arxius catalans; arxius espanyols; i arxius estrangers amb la finalitat de recollir tot el material sobre la temàtica del centre i digitalitzar-lo.
- L'adquisició de material.
- La donació o cessió de llibres, fotografies, revistes i altres materials per part de particulars i entitats.

RAMON ARNABAT MATA

Director de l'ETRP-FARE i president de l'Institut d'Estudis Penedesencs

Estació Territorial de Recerca Penedès: Forces Aèries de la República Espanyola

Carrer Cadi, 2. 8730 Santa Margarida i els Monjos

Telf. 93 898 04 09

informacio@aviacioiguerracivil.com

www.aviacioiguerracivil.com

JUAN B. VILLAR

La España del exilio: las emigraciones políticas españolas en los siglos XIX y XX

Madrid: Editorial Síntesis, 2006, 495 pp.

Les migracions per causes polítiques o ideològiques són tan antigues com la història de la humanitat. En el llibre que ha escrit el professor Juan B. Vilar, catedràtic de la Universitat de Múrcia, referit als últims dos segles, situa el fenomen en el marc de l'Espanya contemporània, un país en què els habitants han estat víctimes i botxins d'ells mateixos, perquè la intolerància, la

falta de convivència pacífica entre els diferents corrents d'opinió, ha estat un fenomen persistent al llarg dels anys, i perquè la força de les armes ha condicionat canvis polítics freqüents, els quals han anat acompanyats, precisament, de constitucions que duraven poc i de nombrosos períodes d'excepció que limitaven els drets polítics que s'hi consignaven. Aquesta inestabilitat va ser la que determinà la continuïtat dels fluxos migratoris de signe oposat i el fet que sempre una part del país romangués fora d'Espanya, a l'exili.

Som davant d'una obra d'encàrrec, d'aproximació global, com afirma l'autor, a "una temàtica àmplia i complexa, el tractament de la qual demanaria diversos i gruixuts volums". No es proposa, doncs, d'aplegar-ho tot, sinó d'oferir una visió globalitzadora, emmarcada en el context històric corresponent, que ens serveixi a manera de guia i alhora obri altres portes, més enllà de la informació que facilita.

Estructurat en dotze capítols, d'una extensió similar, el llibre té una finalitat clarament orientadora o indicativa, com a síntesi o estat de la qüestió, però no és un simple compendi bibliogràfic, sinó que a l'hora d'elaborar-lo recolza en el coixí de la investigació pròpia i original de l'autor, en els interessos i maneres particulars d'enfocar el tema. No debades el professor Vilar és autor d'una producció nombrosa de llibres i articles, en què l'estudi de les migracions contemporànies hi ocupa un lloc destacat, no solament des del punt de vista quantitatiu, sinó per l'afany renovador. Això es pot estimar, per exemple, en el tractament donat al nord d'Àfrica i als Estats Units, com a punts de destinació dels emigrats en el panorama general de l'exili espanyol i no solament en el que va seguir l'enfrontament civil dels anys 1936-1939.

A la introducció, i per a la comprensió correcta del text, es fan precisions sobre els conceptes d'emigrant, emigrat, exiliat, transterrat i refugiat,

i es ressalten els efectes renovadors i modernitzadors de tots els exilis, la petja profunda que deixen allà on van i allò que arrepleguen en els territoris d'acollida. Així es pot parlar de l'impacte dels espanyols a França i dels francesos a Espanya, del paper reformador dels exiliats quan retornaren al país i de la contribució dels exiliats al desenvolupament cultural a l'Amèrica Llatina.

Els capítols específics són dedicats, successivament, als primers emigrats polítics en temps de la Revolució francesa; l'exili de la Guerra de la Independència i dels afrancesats; l'emigració liberal a l'Europa continental, el nord d'Àfrica, la Gran Bretanya, els Estats Units i l'Amèrica Llatina; la primera emigració carlina; les migracions de l'era d'Isabel II; les del Sexenni democràtic, la Restauració i la II República. Els tres últims capítols, finalment, tracten de l'èxode multitudinari i sense precedents comparatius, derivat de la Guerra Civil, que es va estendre per diversos països europeus, africans i americans. Hi desfilen històries personals i visions de conjunt, homes, dones i nens, personatges de consideració distingida, emigrats singulars, però també presoners de guerra, pròfugs, desertors, obrers, sindicalistes i dades quantitatives actualitzades sobre el nombre total d'exiliats i la composició socioprofessional.

La bibliografia del final, de caràcter bàsic, destaca per l'amplitud (pp. 393-472). És summament útil per qui desitgi endinsar-se o aprofundir en cada un dels diferents aspectes tractats en l'obra. Inclou repertoris documentals, llibres i fulletons d'època, obres generals i monografies i altres estudis. El llistat posa en relleu, certament, una profunda desproporció en la producció escrita, aportada per les diverses generacions d'historiadors que s'han interessat poc per aquesta temàtica, puix que no es poden comparar les pàgines dedicades a les migracions polítiques que se succeïren arran de la Guerra Civil de 1936-1939 i les que es refereixen a fenòmens anteriors. Per aquesta

Miscel·lània

raó, l'esforç realitzat pel professor Vilar, per tal d'aconseguir una síntesi equilibrada, mereix ser ressaltat com un valor afegit, i no menor, del llibre que comentem.

JOSEP CLARA RESPLANDIS

Departament de Geografia, Història i Història de l'Art
Universitat de Girona

SEGUNDAS JORNADAS DE JÓVENES INVESTIGADORES EN ARQUEOLOGÍA (JIA'09). ARQUEOLOGÍA DEL CONFLICTO, ARQUEOLOGÍA Y MEMORIA I L'EXCURSIÓ POST-JIA: PAISATGES DE GUERRA I REPRESSIÓ

Figura 1. Cartell de les JIA'09.

Els dies 6, 7 i 8 de maig es van celebrar les // *Jornadas de Jóvenes Investigadores en Arqueología* a la Universitat Complutense de Madrid. Es tracta d'unes jornades d'àmbit internacional on joves investigadors no doctors exposen les seves recerques més innovadores. Al capdavant d'aquesta iniciativa està un grup actiu de joves

doctorants del Departament de Prehistòria de la UCM que ja varen organitzar ja les primeres JIA l'any passat¹.

Les comunicacions del congrés estaven organitzades en sessions temàtiques. Així doncs, el dia 8 es van tenir lloc les sessions d'*Arqueología del Conflicto y Arqueología y Memoria*, respectivament. La primera es va celebrar al matí al saló de graus. La sessió la varen obrir Xavier Rubio i Manuel Sánchez-Elípe, els dos coordinadors amb una presentació i de l'explicació del perquè d'una sessió d'Arqueologia del Conflicte. Les comunicacions presentades van abastar diferents cronologies i geografies diverses. Des de les campanyes de Cèsar a llerda i les guerres sertorianes a la província de Guadalajara, passant per les fortificacions al Comtat d'Osona en època medieval, i acabant la primera part de la sessió amb els conflictes de las *Tierras Bajas* a territori maia. Després de la pausa la Guerra de Successió va tenir el seu lloc amb l'excavació de la batalla de Talamanca. I a continuació, l'estrella de la jornada va ser l'arqueologia de la Guerra Civil Espanyola (GCE) amb tres comunicacions de temàtica diversa: els camps de l'aviació republicana a Catalunya, el Campus de Batalla de la Universidad Complutense de Madrid i el patrimoni de la GCE a Astúries.

Tot seguit, acabades les comunicacions, va tenir lloc el debat. El primer dels temes a tractar, com ja s'havia apuntat en més d'una comunicació, va ser el buit legal en termes patrimonials que pateixen els camps de batalla i sobretot les restes de la GCE. En relació a això, van sortir a tema les fosses comunes de la GCE. Són patrimoni i per tant jaciments arqueològics? Aquesta era la pregunta que es va llençar. Davant qui opinava que no ho eren perquè hi havia massa temes personals per generar polèmica, hi havia qui defensava que eren patrimoni, en tant que són restes a recuperar, tot i que tenen un caràcter especial i potser un museu no és el destí que els hi pertoca.

¹ Per a més informació veure <http://jia2009.blogspot.com/>.